

4. Карпенко, Т. Патріотизм, як магічна мікстура від усіх проблем. – 6 марта 2007 года. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dialogs.org.ua/print.php?part=issue&m_id=9551].
5. Коваль, Г.В. Система патріотичного виховання в Україні // Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї. – Київ; Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2006. – Вип. 8. – С. 262-270.
6. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України (наказ Міністерства освіти і науки України від 17.12.2007 р. № 1133). – Програма. – Київ, 2007.
7. Поляновська, О.Р. Громадянське виховання: погляд на проблему через творчість В.О. Сухомлинського // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць / За заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр: СДПУ, 2007. – С. 121-126.
8. Про затвердження Національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства // Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 р. № 1697 Київ.
9. Рашидова, С.С. Проблема патріотизму й патріотичного виховання в історико-педагогічному контексті. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/domtp/2008_2/rashidova.pdf.
10. Саликов, Д.Т. Развитие патриотических ценностей у студентов вуза в процессе профессиональной подготовки: автореф. дисс.... канд. пед. наук: 13.00.08 / Д.Т. Саликов, ГОУ ВПО «Южно-Уральский государственный университет». – Челябинск, 2011. – 23 с.
11. Сипченко, В.І. Громадянське виховання майбутнього вчителя // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць / За заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр: СДПУ, 2007. – С. 11-15.
12. Сухомлинський, В.О. Народження громадянина // Сухомлинський В.О. Вибрані твори. – В 5-ти т. – Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.
13. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1987. – С. 358.
14. Чупрій, Л.В. Патріотичне виховання в Україні: стан і перспективи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sd.net.ua/2009/11/05/patrotichne_vikhovannja_v_ukran_ctan_perspektivi.html.
15. Яременко, Н., Устич, Ю. Методичні рекомендації щодо організації патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://teacher.at.ua/publ/metodichni_rekomendaciji/40-1-0-6813.

КОРНЕСВА О.Л.,

завідувач ДНЗ № 31 «Мир» м. Костянтинівки,
кандидат педагогічних наук

ХАРТМАН О.Ю.,

доцент кафедри практичної психології
Інституту психології і педагогіки НПУ

імені М.П. Драгоманова, кандидат психологічних наук

УДК 373.2.011.3-051-055.52

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА В ДНЗ З ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ І БАТЬКІВ

У статті розглядаються теоретичні та методичні аспекти організації експериментальної діяльності дошкільного навчального закладу з проблеми підвищення ефективності взаємодії педагогічного колективу з батьками дошкільників. Визначено основні орієнтири об'єднання батьків та вихователів. Висвітлені деякі форми сумісної діяльності, які були апробовані та засвідчили свою ефективність.

Ключові слова: взаємодія, батьки, вихователі, експериментальна діяльність, батьківська відповідальність.

В статье рассматриваются теоретические и методические аспекты организации экспериментальной деятельности дошкольного образовательного учреждения по проблеме повышения эффективности взаимодействия педагогического коллектива и родителей дошкольников. Определены основные ориентиры объединения родителей и воспитателей. Описаны некоторые формы совместной деятельности, которые были апробированы и показали свою эффективность.

Ключевые слова: взаимодействие, родители, воспитатели, экспериментальная деятельность, родительская ответственность.

The paper discusses the theoretical and methodological aspects of the organization of the experimental activities in the preschool educational institution on the issue of improving the efficiency of interaction of the staff and parents of preschoolers. We define the basic guidelines association of parents and caregivers. A description of some form of joint activities that have been tested and shown to be effective.

Key words: interaction, parents, educators, experimentation, parental responsibility.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реалізація ідей компетентнісного підходу на різних ланках сучасної освіти потребує експериментальної розбудови теоретичних,

методологічних та технологічних аспектів. Не може залишатися відстороненою і дошкільна галузь, адже саме в дошкільному віці закладаються перші зернини ключових компетенцій особистості. Одним із найважливіших завдань вирішення цієї проблеми є пошук ефективних способів об'єднання усіх учасників освітнього процесу, зокрема педагогів та батьків.

Організація взаємодії вихователів дошкільних навчальних закладів із батьками дошкільників набуває особливого сенсу, оскільки і перші, і другі мають різні уявлення щодо її сутності. Перші розуміють взаємодію як допомогу батькам, сприяння підвищенню виховного потенціалу родин, формуванню у батьків навичок ефективної взаємодії з власною дитиною. Батьки ж сприймають діяльність вихователів як один із напрямів комунікації, який є допоміжним у сумісному рішенні комплексних проблем розвитку дітей, часто оцінюючи подібні ініціативи педагогів як втручання повчального характеру.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. На цьому тлі виникає проблема результативності взаємодії вихователів з батьками, яка знаходиться у центрі сучасних психолого-педагогічних досліджень. Означені питання є предметом наукового пошуку багатьох дослідників. Серед них: Біла К., Буздуган О., Володіна Л., Гецько С., Доманюк О., Жаровцева Т., Загородня Л., Зверева О., Іванова Г., Кротова Т., Ладівір С., Піроженко Т., Рибальченко І., Собкін В., Сухар В., Трубавіна І., Цюра С. та ін. Щодо змісту взаємодії дошкільного навчального закладу з родинами думка багатьох дослідників збігається. Це, передусім, психолого-педагогічна просвіта батьків, розкриття вікових психологічних, фізіологічних особливостей дітей дошкільного віку, роз'яснення ролі та значення батьків у житті дошкільника, допомога в реалізації виховної функції сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Практика сьогодення показує, що реалізація рішень зазначених проблем часто залишається в номінальному форматі виконання. Така ситуація зумовлена низкою організаційних та професійно-особистісних причин. Так, суттєвим недоліком традиційних форм роботи з батьками є те, що їх організація здійснюється в більшості випадків без урахування особливостей кожної окремої родини. Зустрічний інтерес батьків до освітньої діяльності в ДНЗ декларативно підтримується, однак на практиці батьки мають обмежений доступ до навчально-виховного процесу, зі змістом виховної роботи ознайомлюються лише за матеріалами, які подають педагоги. Наступна причина пов'язана з

наявністю професійно значущих особистісних рис вихователів, які сприятимуть побудові суб'єкт-суб'єктної ефективної взаємодії.

Також слід зауважити, що сім'ї як основній виховній інституції присвячено чимало наукових досліджень (Алексеєнко Т., Врочинська Л., Долинна О., Карасевич А., Карнаух Л., Кривобок М., Постовий В., Соколовська О., Кравченко Т., Терещенко М., та ін.). Вчені розкривають специфіку батьківсько-дитячих взаємин, висвітлюють помилки виховання, аспекти розподілу виховних функцій між батьком та матір'ю, культуру взаємин батьків та дітей, вплив родинного виховання на особистість дитини. Разом із тим, організація безпосередньої взаємодії дорослих у вихованні дітей залишається недостатньо розробленою.

Ефективність процесу взаємодії вихователів з батьками залежить від багатьох чинників та має будуватися на партнерських засадах. С. Цюра, досліджуючи моделі соціального партнерства між освітньою інституцією та батьківським загалом, виокремлює такі його типи: соціального формальний декларативний, сегрегаційний, інтеграційний та енергетичний [5, с. 108]. О. Доманюк підкреслює необхідність педагогічної взаємодії дошкільного закладу і сім'ї та зазначає, що від узгодженості виховних впливів залежить успіх розвитку дитини, а тісне співробітництво дозволяє створити атмосферу довіри, взаєморозуміння і підтримки [2, с. 48]. На думку Л. Загородньої, взаємна діяльність ДНЗ і сім'ї може суттєво підвищити якість виховної діяльності. Дослідниця зазначає, що якість співпраці є важливою складовою іміджу сучасного дошкільного навчального закладу [4, с. 41].

Усе вищезазначене підтверджує актуальність та необхідність пошуку шляхів підготовки вихователів до ефективної взаємодії вихователів з родинами вихованців з питань оптимізації дитячо-батьківських взаємин.

На нашу думку, взаємодія дошкільного навчального закладу з родинами вихованців буде ефективною та результативною за умови ретельної підготовки до цієї роботи вихователів, формування в них усвідомлення щодо необхідності набуття додаткових знань для побудови конструктивних взаємин із батьками дітей дошкільного віку.

Мета статті – висвітлити теоретико-методологічні підходи щодо організації експериментальної роботи з проблеми підготовки вихователів до продуктивної взаємодії з батьками вихованців в умовах ДНЗ.

Безпосередньому запровадженню експериментальної діяльності в дошкільному навчальному закладі передувала наступна

підготовча робота. Так, було здійснено ґрунтовний аналіз стану вивчення проблеми в педагогічній теорії та практиці дошкільних навчальних закладів, розкрито механізми організації особливої системи методичної роботи з вихователями, схарактеризовано основні ідеї провідних учених з означеної проблеми співпраці педагогів та батьків. Проведено аналіз організаційних аспектів обраної проблеми, що дозволило з'ясувати сутність, структуру, зміст та форми підготовки вихователів до взаємодії з батьками; сконструювати класифікацію завдань методичної роботи в дошкільному навчальному закладі з питань забезпечення взаємодії вихователів та батьків вихованців; визначити основні суперечності у процесі організації та здійснення безпосередньої взаємодії батьків та вихователів дошкільних закладів. Враховано нормативно правовий аспект організації роботи з батьками дітей дошкільного віку в умовах ДНЗ (Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», Положення про дошкільний навчальний заклад, Положення про центр розвитку дитини, Примірне положення про батьківські комітети (раду), Примірне положення про консультативний центр для батьків, Положення про дошкільний навчальний заклад сімейного типу, Листи Міністерства «Планування роботи в дошкільних навчальних закладах», «Про забезпечення взаємодії в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку» та ін.). Доведено необхідність використання діяльнісного підходу до організації взаємодії батьків та вихователів, розроблено критерії та показники конструктивності цієї діяльності, а також схарактеризовано рівень спрямованості взаємодії вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків.

Для вирішення завдань дослідження було обґрунтовано такі педагогічні умови: залучення вихователів до активної науково-методичної роботи з проблеми взаємодії з батьками; озброєння вихователів інноваційними методиками комунікації; залучення педагогів до інноваційно-творчої діяльності під час організації взаємодії з батьками. Основними засобами апробації педагогічних умов організації системи підготовки вихователів для реалізації результативної взаємодії з батьками вихованців в умовах ДНЗ стали: впровадження авторських концептуальних положень дослідження становлення відповідальності батьків за розвиток дитини дошкільного віку (пріоритетність поведінкового компоненту у структурі батьківської відповідальності); програма формування професійно-методичної компетентності педагогів дошкільних навчальних

закладів «Я - успішний вихователь», та система рейтингового оцінювання якості роботи з батьками.

У процесі організації експериментальної системи підготовки вихователів для реалізації продуктивної взаємодії з батьками вихованців в умовах ДНЗ були використані наступні методи дослідження: спостереження, бесіди, анкетування, педагогічний моніторинг, моделювання та ін. Застосування означених методів дозволило визначити динаміку налагодження взаємодії з батьками, яка лежить у площині інтеграції суб'єкт-суб'єктних зусиль і можливостей учасників освітнього процесу.

Враховуючи висунуту гіпотезу, ми конкретизували такі експериментальні завдання: навчання вихователів взаємодії з батьками; озброєння батьків мінімумом необхідних знань щодо виховання та розвитку особистості дитини дошкільного віку (знання про етапи психічного та фізичного розвитку дошкільника, сенситивні періоди розвитку основних психічних процесів, здібностей тощо); формування у батьків навичок ефективної взаємодії з дітьми та дорослими; надання рекомендацій щодо створення сприятливої психологічної атмосфери в сім'ях та колективах, гуманізації взаємин; ознайомлення батьків із методами ефективної взаємодії; підтримка іміджу сім'ї як першооснови розвитку й виховання дитини.

Розглянемо поетапно організацію системи підготовки вихователів до реалізації результативної взаємодії з батьками вихованців в умовах ДНЗ.

Планування експериментальної роботи було здійснено таким чином, щоб вихователі у процесі експериментальної роботи навчалися конструктивної взаємодії з батьками, та дозволило виділити чотири етапи:

- організаційно-діагностичний;
- прогностичний;
- практичний етап;
- узагальнюючий етап.

Кожен з етапів містить по два змістовні блоки: «Вихователі» і «Батьки». У кожному блоці ми прагнули розглядати процес взаємодії в таких підсистемах «дорослі – діти», «дорослий – дорослий», «дорослі – діти – дорослий».

Опрацювання змістовного блоку «Вихователі» дозволило узагальнити матеріали в методичний кейс «Взаємодія з батьками вихованців», які сприяли професійно-особистісному розвитку педагогів, зокрема, утворили підґрунтя для формування усвідомленого ставлення до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з батьками дітей дошкільного віку. Творча група педагогів, які залучилися до пошуково-дослідної діяльності, визначила змістовне наповнення кейсу:

нормативно-правові матеріали з проблеми, навчально-методична література та посилання в інтернет-виданнях, орієнтовні сценарії комунікативних тренінгів, відеозаписи кращих заходів з участю батьків, статті фахових видань з проблеми, розробки та сценарії спільних розваг для дітей та батьків, бланки-схеми для створення власних сценаріїв заходів із батьками, електронні посібники «Організація роботи з батьками в ДНЗ», «Азбука традицій» та ін.

Розглянемо деякі з матеріалів докладніше. Рекомендації для вихователів містили правила впровадження традицій у батьківсько-дитячому колективі для гармонізації взаємовідносин. Серед цікавих для всіх учасників експерименту традицій є такі: поздоровлення батьків вихованців із днем народження, оформлення художніх індивідуальних запрошень на свята, вручення дитячих подяк батькам, проведення батьками «П'ятничного чаювання», «Години дорослішання» для дітей (приготування їжі, навчання основ безпеки, розповіді про свою роботу, сумісні з батьками прогулянки майданчиком групи), рольова участь батьків у святах та розвагах закладу, випуск батьківської газети, запрошення батьків на педагогічні наради та ін.

Навчання вихователів взаємодії з родинами дошкільників передбачало запровадження заходів, які спрямовані на подолання емоційних, інтелектуальних та особистісних бар'єрів у спілкуванні з сім'єю. Для цього проводилися семінари: «Хочу бути відповідальним», «Обличчям до батьків» та ін.

З метою формування у батьків поваги до професійної діяльності педагога були створені творчі портфоліо вихователів груп, які доцільно розміщувати в батьківських куточках, а також на офіційному сайті та сторінці освітнього закладу в соціальній мережі.

Методичною знахідкою змістовного блоку «Батьки» став Щоденник справжніх батьків – звичайний зошит, у якому батьки ведуть записи разом із вихователем від першої зустрічі. Цей щоденник містить: заплановані заходи з участю батьків, підсумки батьківських зборів, побажання педагогам, рекомендації щодо організації спілкування з їхньою дитиною, подяки вихователів батькам та іншу актуальну інформацію щодо дитини в період дошкільного дитинства.

На першій сторінці щоденника батьки фіксують загальні дані про дитину, записують, як називають дитину вдома, її інтереси і захоплення, улюблені книжки, пісеньки, ігри та іграшки, якості характеру.

Друга сторінка щоденника присвячена міркуванням батьків про майбутнє своєї дитини:

якою вони хочуть її бачити, що прагнуть у ній розвинути, що хочуть їй побажати. Вказують імена людей, найбільш авторитетних і значущих у житті дитини.

Наступні сторінки батьківського щоденника присвячені змісту заходів, у яких батьки брали участь, наприклад, сторінки «Народна мудрість про виховання», «Абетка педагогіки» та ін. Достатньо успішно батьки самостійно знаходили інформацію для поповнення сторінок.

Улюбленою сторінкою кожного батьківського щоденника стала сторінка перемог. Її готує вихователь (фіксує досягнення дитини у навчанні та вихованні), презентує під час сумісних заходів із батьками. Сторінка перемог дозволяє батькам більше довідатися про успіхи та досягнення дитини, які знаходять прояв у дитячому колективі, акцентувати увагу родини на тих моментах, які батьки, можливо, пропустили через низку суб'єктивних причин.

На нашу думку, ведення батьківського щоденника сприяє розкриттю позитивних сторін сімейного виховання, формуванню спостережливості, підвищенню уваги батьків до буденних виховних справ. Через багато років такий батьківський щоденник стане сімейною реліквією, яка має безумовну цінність для дітей – майбутніх батьків.

У закладі було впроваджено святкування тематичного «Дня дитини» – розваги для дітей і батьків, під час якої батьки мають можливість переконалися в неповторності та унікальності своєї дитини, зізнатися їй у любові. Форму такого зізнання батьки обирають самостійно, допомагає їм вихователь. Це можуть бути листівки, стіннівки, альбоми, пісні, вірші тощо. Вихователі за підсумками роботи з батьками складають листи привітання батьків з досягненнями у їхній «батьківській кар'єрі»: це не тільки приємна несподіванка, але й підтримка батьківського іміджу та авторитету.

Під час запровадження експерименту засвідчило свої переваги введене правило – обов'язково підсумовувати сумісні заходи з батьками: батьки оцінювали їх значення та актуальність, загальні враження та корисність для себе особисто. Рефлексія заходів проходила в різних формах: фотовиставки, оформлення колажів, інтерв'ю, афіші вражень батьків тощо. Традиційними стали фотографування учасників на пам'ять, нагородження батьків-активістів і помічників вихователя, створення у групах книги подяки, до якої урочисто записувалися імена батьків, без допомоги яких життя в групі було б не таким змістовним.

Організаційні форми експериментальної роботи були розраховані на їх паралельне проведення з педагогами та батьками:

діагностична лабораторія експерименту; постійно діючий практикум; консультаційний центр для батьків, міське методичне об'єднання для вихователів; круглі столи для вихователів та батьків; семінари для вихователів та батьків; публікації; презентації.

До алгоритму роботи з вихователями та батьками було включено як традиційні, так і нетрадиційні форми співпраці: анкетування, попередні візити батьків з дітьми, співбесіди, консультації, телефонний зв'язок, відвідування вихованців удома, загальні батьківські збори, конференції, круглі столи; консультації, батьківські клуби.

Варто відзначити, що однією з продуктивних форм роботи з батьками стали саме батьківські клуби. Батьківські клуби – це об'єднання за інтересами: спільне захоплення дітей і батьків, однакове розуміння проблеми. Велику роль у формуванні змісту діяльності клубів мав інтерес до прикладного мистецтва, доступного для дошкільників та цікавого для батьків (солоне тісто, аплікації, ліплення з глини, квілінг та ін.). Уже перші засідання батьківських клубів показали, що це справа, яка згуртовує батьків, розвиває власну спостережливість під час виховання дітей, формує адекватність батьківської самооцінки та критичність до власних методів виховання, стилю взаємодії з дитиною.

Засідання клубів проводили два рази на місяць. Батькам вчасно пропонували тематику клубних занять, до якої вони вносили корективи. Клубне заняття стало не лише зустрічю захоплених людей: це традиції і звичаї спілкування, вплив на майбутні вчинки людини, формування її культури та характеру. А щорічна презентація досягнень клубу стала справжнім дійством, цікавим для всього батьківсько-педагогічного загалу.

До експериментальної роботи блоку «Батьки» було включено низку нових наочно-інформаційних засобів – батьківські куточки, заповнені батьками, тематичні стенди «В моїй родині», виставки родинного мистецтва, святкові родинні газети (кореспондентами яких є члени родини вихованців), скринька ідей та пропозицій.

За результатами проведення кожного етапу експериментальної роботи, творчою групою вихователів постійно доповнюється зміст методичного кейсу «Взаємодія з батьками вихованців», довідник форм взаємодії з батьками; з'являється можливість планувати чіткий

алгоритм взаємодії з батьками на тиждень (місяць).

Висновки. Ми переконані, що процес взаємодії педагогічного колективу з батьками дітей дошкільного віку потребує постійного вдосконалення та пошуку нових дієвих форм співпраці, вимагає формування у вихователів готовності правильно реагувати на викликали часу, адже кожне нове покоління дітей виховує нове покоління батьків. Саме ці вихідні положення нашої експериментальної роботи, яка присвячена рішенню проблеми готовності вихователів дошкільного навчального закладу до ефективної взаємодії з батьками, підтверджують її актуальність та доцільність.

Необхідність науково-практичного підходу до дослідження проблеми продиктована часом. Тому перспективу досліджень планується опрацювання інформаційно-комунікаційних засобів для розширення інформаційного поля проблеми та її рішень.

Список джерел:

1. Буздуган, О.А. Проблема наступності в роботі дошкільного навчального закладу та школи у взаємодії з батьками / О.А. Буздуган // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Випуск 58. – Частина I. – Херсон: Айлант, 2011. – С. 208-212.
2. Доманюк, О.М. Організаційно-методичні засади співпраці педагогів і батьків у становленні соціального досвіду дошкільників / О.М. Доманюк // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 4 (47). – Рівне: РДГУ, 2012. – С. 48-51.
3. Жаровцева, Т.Г. Принцип діалогічності у підготовці фахівців дошкільної освіти до взаємодії з сім'єю / Т.Г. Жаровцева // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Випуск 58. – Частина I. – Херсон: Айлант, 2011. – С. 182-185.
4. Загородня, Л.П. Взаємодія педагогів з батьками у процесі виховання гуманності у дітей як важлива складова іміджу дошкільного закладу / Л.П. Загородня // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. праць / ред. кол.: І.П. Аносов (голов. ред.) та ін. – Мелітополь: Вид-во «Мелітополь», 2012. – С. 41-47.
5. Цюра, С.Б. Нові моделі соціального партнерства школи і сім'ї: приватна загальноосвітня школа в Україні / С.Б. Цюра // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика». – Випуск 11. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Золовейко Д.Г., 2012. – С. 107-112.